

Regionota 3.0

Westhoek

**Herziening provinciaal ruimtelijk structuurplan
Einddocument Plaatsbepalers**

Inhoud

De visie van 'de Plaatsbepalers'	03
De zes ruimtelijke principes voor de volledige provincie	04
Situering van de regio Westhoek	05
Krachtlijn 1: Landschap als drager van ruimtelijke ontwikkelingen	06
Krachtlijn 2: Kwalitatieve dorpen als troef voor de Westhoek	13
Krachtlijn 3: Mobiliteit op een slimme en duurzame manier uitbouwen en versterken	19
Krachtlijn 4: Stedelijke netwerken op maat van de Westhoek	24
Krachtlijn 5: De Westhoek als energielandschap	26

De visie van 'de Plaatsbepalers'

De voorbije maanden werd hard gewerkt aan de herziening van het provinciaal ruimtelijk structuurplan. Dit gebeurde niet alleen door de Dienst Ruimtelijke Planning. Het provinciebestuur koos immers voor een participatief traject 'de Plaatsbepalers'.

Met een 300-tal waren ze, de burgers, lokale politici en experts die samen nadachten over de ruimtelijke uitdagingen waar onze provincie de komende jaren voor staat. Dit gebeurde in aparte sessies en per regio: in Zuid-West-Vlaanderen, Midden-West-Vlaanderen, Noord-West-Vlaanderen, de Westhoek en de Kust. In totaal gingen zo 5 informatiesessies door en 30 workshops.

Samen met de gebiedsgerichte werking en de streekintercommunales Leiedal en WVI werden door de Dienst Ruimtelijke Planning 6 ruimtelijke principes voor de provincie gedetecteerd. Deze principes worden bevattelijk toegelicht in een twintig minuten durende documentaire die u kunt bekijken op www.deplaatsbepalers.be. Die 6 provinciale principes vormden de leidraad voor het uitwerken van krachtlijnen per regio. En het zijn deze regiospecifieke krachtlijnen die de basis vormden van de dialogen in de workshops.

Het resultaat vanuit de workshops werd per regio voorgelegd aan een ruimer forum met politici, vertegenwoordigers van middenveldorganisaties, deskundigen, burgers,... op een feedbackmoment. Hierbij werd er nagegaan of de voorstellen waarbij een draagvlak bestond in de workshops ook konden worden onderschreven. Over de voorstellen waarbij er geen consensus werd bereikt tijdens de workshops gingen we verder in debat. Het resultaat hiervan kan in de tekst worden teruggevonden, telkens onder de titel 'feedback'.

Na de 5 feedbackmomenten worden alle regionota's gefinaliseerd en vervolgens besproken in de provinciale commissie voor ruimtelijke ordening (Procoro) die hierover een advies zal overmaken aan het provinciebestuur. In samenspraak met de Vlaamse overheid en diverse overlegfora wordt naar een ontwerp van herzien provinciaal ruimtelijk structuurplan toe gewerkt. Dit ontwerp wordt vervolgens aan een openbaar onderzoek onderworpen waarbij iedereen de kans krijgt om eventuele bezwaren over te maken. In het voorjaar van 2018 willen uiteindelijk landen met de visie die de basis vormt voor het ruimtelijk beleid in onze provincie voor de komende jaren.

Namens het provinciebestuur,
Franky De Block, gedeputeerde voor ruimtelijke ordening
Stephaan Barbery, diensthoofd Ruimtelijke Planning

[Meer informatie?](#)

Provincie West-Vlaanderen - dienst Ruimtelijke Planning
t. 050 40 35 33 - ruimtelijkeplanning@west-vlaanderen.be
www.deplaatsbepalers.be

De zes ruimtelijke principes voor de volledige provincie

- Principe 1 – Herkennen én erkennen van het fysisch systeem
- Principe 2 – De identiteit van elk landschap bepaalt haar toekomstige ontwikkelingen
- Principe 3 – Optimaliseren van het rendement van de bebouwde ruimte
- Principe 4 – Efficiënter maken van mobiliteit door een slim locatiebeleid
- Principe 5 – Centraal stellen én multifunctioneel maken van de publieke ruimte
- Principe 6 – Uitbouwen van een netwerk van steden en dorpen

Documentaire over de zes ruimtelijke principes

www.deplaatsbepalers.be

Situering van de regio Westhoek

4 stedelijke gebieden

Veurne, Diksmuide, Poperinge, Ieper

3 kustgemeenten

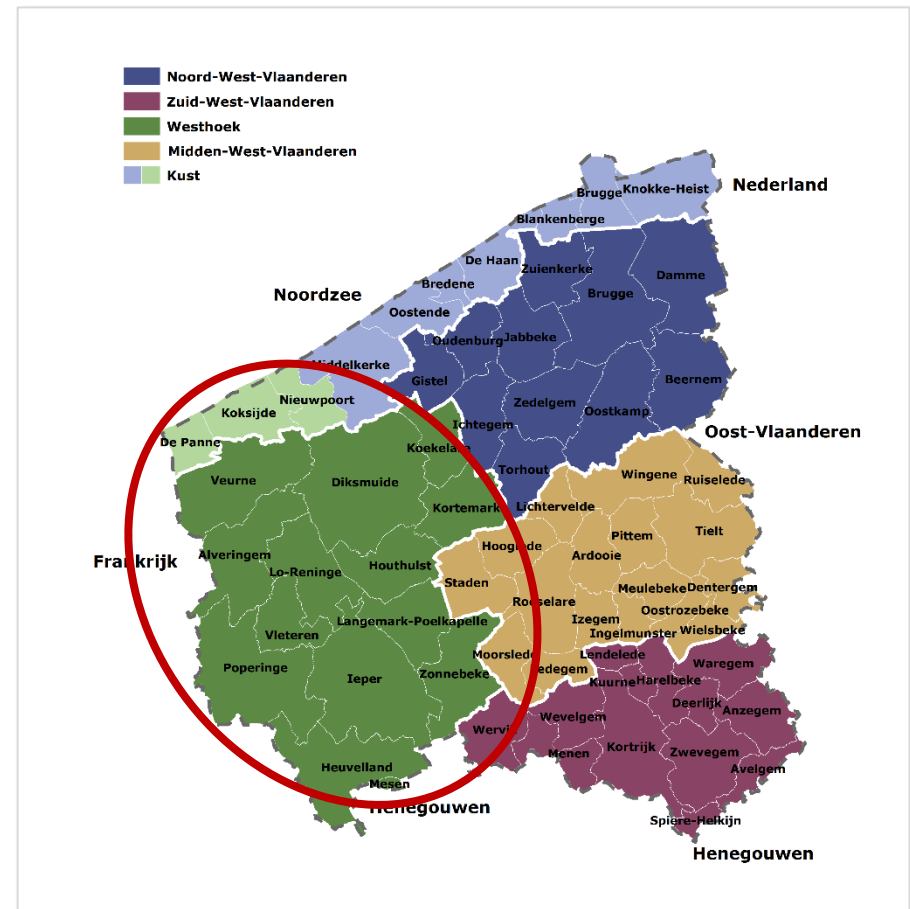
De Panne, Koksijde, Nieuwpoort

10 kleinere gemeenten

Koekelare, Kortemark, Alveringem, Vleteren, Lo-Reninge,
Houthulst, Langemark-Poelkapelle, Zonnebeke, Heuvelland,
Mesen

198.000 inwoners

grens met Frans-Vlaanderen

Krachtlijn 1: Landschap als drager van ruimtelijke ontwikkelingen

Waarover gingen 'de Plaatsbepalers' in debat?

Het landschap van de Westhoek is (zoals overall) in zijn huidige plooi gevallen door een combinatie van natuurlijke invloeden (het fysisch systeem) en het menselijk ingrijpen. Bijzonder is wel dat dit voor onze regio resulteerde in verschillende duidelijk te onderscheiden landschappen: de Moeren, het plateau van Izenberge, de poldervlakte ten westen en ten oosten van de IJzer, de IJzervallei, de Handzamevallei, het Houtland rond Ieper, het Hoppeland rond Poperinge, het houtland rond Torhout, de Heuvelrij in Heuveland en de rug van Westrozebeke. De waterkwaliteit en -kwantiteit, het reliëf, de bodem en de biodiversiteit verdienen een specifieke aanpak per landschapstype.

Ondanks de grote verscheidenheid in de Westhoek kregen de Plaatsbepalers enkele vragen voorgelegd die relevant zijn voor de hele regio:

- Moet water steeds voldoende ruimte krijgen? En doen we dit door de onbebouwde ruimte ook in de toekomst onbebouwd én onverhard te laten? Of focussen we ons vooral op het verhogen van het waterbergend vermogen van zowel de bebouwde als de niet-bebouwde ruimte?
- Naast een debat over wateroverlast, was ook de problematiek van watertekort tijdens droge periodes een gespreksonderwerp. Waar voorzien we extra waterbuffers om deze tekorten op te vangen? En wie

realiseert ze? Welke oplossingsgerichte acties kunnen we hiervoor aanwenden?

- Kunnen de waterbuffers verschillende functies opnemen? Als afwerking van een dorpsrand bijvoorbeeld? Of als stapsteen in een blauwgroen (recreatief) netwerk tussen onze Westhoeksteden en -dorpen? Als watervoorraad voor de landbouw en agro-industrie, voor de drinkwaterproductie of als één van de elementen om de biodiversiteit van de regio een duwtje in de rug te geven?
- In de Westhoek worden we ook (net zoals in andere streken) geconfronteerd met de problematiek van leegstaande gebouwen in de open ruimte. Welke functies kunnen we in deze gebouwen nog huisvesten? Stellen we hiervoor bepaalde randvoorwaarden voorop afhankelijk van de ligging? En gaat het daarbij om een definitieve bestemming of kunnen we denken aan een contractbenadering waarbij een tijdelijke bestemming voor een bepaalde periode wordt toegekend aan een leegstaand gebouw? Of kiezen we voor de afbraak als meest drastische oplossing?
- Tot slot speelt ook de visuele kwaliteit van het landschap een belangrijke rol. Op welke manier moeten we omgaan met onze landschappen zodat de beeldkwaliteit wordt versterkt?

Voorstellen waarvoor bij 'de Plaatsbepalers' een draagvlak bestaat

Open ruimte open houden én tegelijk nieuwe ontwikkelingen kansen geven

De Plaatsbepalers erkennen dat de Westhoek de open-ruimte-regio bij uitstek is. De open ruimte moet dan ook zo veel als mogelijk onbebouwd en onverhard blijven, zonder dat de (landbouw)economie hieronder lijdt. Dit wil dus niet zeggen dat er geen ontwikkelingen meer toegelaten zijn in de Westhoek.

Het is echter onhoudbaar om te ontwikkelen tegen het fysisch systeem in. Iets wat we in de afgelopen decennia te veel hebben gedaan. Het fysisch systeem stelt grenzen aan ontwikkelingen:

- geen verkavelingen (meer) in waterzieke gronden,
- waterlopen de nodige ruimte geven,
- geen ophogingen meer van depressies in het landschap,
- ...

Grootschalige ontwikkelingen (bouwprojecten, schaa sprong in de landbouwsector) zijn uitgesproken kansen om ook grootschalig in te zetten op de versterking van het fysisch systeem en de verdere inrichting en het beheer van het landschap.

- Bedrijfs- en woonontwikkelingen: ruimte voor groen en water incorporeren.

- De huidige moderne (landbouw)voering biedt kansen om de open ruimte kwaliteitsvol te versterken en ruimte te geven aan water. Zo kan bijvoorbeeld de individuele waterbuffering van (landbouw)bedrijven gekoppeld worden aan het volledige watersysteem.

De landbouw is en blijft de voornaamste gebruiker van de open ruimte

De Plaatsbepalers zijn het er duidelijk over eens dat de landbouw blijvend kansen moet krijgen in de open ruimte van de Westhoek, mits er tegelijkertijd ook verder aan landschapontwikkeling gewerkt wordt. Er moet hoe dan ook een halt worden toegeroepen aan de zogenaamde 'verpaarding' en 'vertuining' van het platteland:

- Geen extra landbouwgrond hierdoor laten verdwijnen.
- De (verdere) verrommeling van het landschap vermijden.

Beeldkwaliteit van de open ruimte als troef voor alle gebruikers

Ingrepen om de beeldkwaliteit te verhogen zijn een goede zaak voor de verschillende gebruikers van de open ruimte (inwoners, landbouwers, recreanten, toeristen). Nieuwe ontwikkelingen moeten dus steeds de beeldkwaliteit van het landschap versterken.

Onderhoud landschappelijke ingrepen mee in rekening brengen

Bij ingrepen in de open ruimte i.f.v. het verhogen van de beeldkwaliteit (bijvoorbeeld aanplanten van bomenrijen) en/of het versterken van het fysisch systeem (bijvoorbeeld oeververbreding beken) moet het onderhoud vooraf ingecalculereerd worden. Zo treden na verloop van tijd geen nefaste gevolgen op (distelgroei en schaduw op landbouwpercelen) voor de gebruikers of de beheerders van deze open ruimte. Tegelijkertijd moet gezocht worden naar potenties voor energieopwekking (hakhout en korte omloop hout).

Water moet steeds voldoende ruimte krijgen

Voor de Plaatsbepalers moet aandacht uitgaan naar natuurlijke infiltratie en de verhoging van het waterbergend vermogen:

- Individuele en collectieve waterbuffering wordt als een deel van de oplossing gezien, zowel om een teveel aan water te vermijden tijdens natte periodes als om een tekort op te vangen tijdens droge periodes. Waterbuffers van individuele bedrijven kunnen ook ingezet worden in het volledige watersysteem.
- Ook het gebruik van waterdoorlatende materialen wordt als deel van de oplossing gezien (zowel individueel op perceelsniveau, als collectief bijvoorbeeld n.a.v. een dorpskernvernieuwing).

Het komt erop aan de kansen te grijpen bij op til staande ontwikkelingen om het fysisch systeem als belangrijkste randvoorwaarde naar voor te schuiven en het verder te versterken.

Water verdient een krachtig bovenlokaal plan

Om steeds voldoende ruimte te geven aan het water, als onderdeel van het fysisch systeem, is er een krachtig bovenlokaal plan nodig. Dit plan moet ervoor zorgen dat er eindelijk een halt wordt toegeroepen aan ontwikkelingen, die tegen het fysisch systeem ingaan. Het is een illusie om te denken dat de mens de natuur naar zijn hand kan zetten zonder verstrekkende nefaste gevolgen achteraf.

Een plan in functie van het watersysteem is meestal gemeentegrensoverschrijdend. De schaal van het plan zal afhangen van het watersysteem (bekken van een rivier of beek).

Aandachtspunten bij dit bovenlokaal plan zijn:

- Om het draagvlak te verhogen moet de overheid duidelijk motiveren waarom bepaalde keuzes worden gemaakt. Dit wordt te veel vergeten.
 - Bewustmaking van burgers (landbouwer, bouwheer van woning(en), ...) is nodig. Mensen weten te weinig hoe het fysisch systeem functioneert en kunnen onvoldoende inschatten wat de gevolgen zijn als ze ingrijpen in dit fysisch systeem.
 - Het plan moet actiegericht zijn.
 - De vele kleine initiatieven moeten passen binnen een groter verhaal.
 - Het moet een 'verbeeldend plan' (visualisaties) zijn. Ook acties op het terrein werken verbeeldend. We moeten op het terrein tonen dat 'respect voor het fysisch systeem' kan samengaan met ontwikkelingen i.f.v. wonen, bedrijvigheid, landbouw, ...

- De waterproblematiek gaat ruimer dan het sectorale verhaal van natuur en landbouw. Ook andere functies zijn of kunnen hieraan gekoppeld worden. Zo kan water een 'cultuurbepalend element' zijn in de bebouwde omgeving.
- Een bovenlokaal plan in functie van het watersysteem moet tot stand komen via de weg van de dialoog.
- Dit bovenlokaal plan moet dwingend zijn voor iedereen: zowel voor de burger (op perceelsniveau), voor de wijk of de stad (bijvoorbeeld niet dichtbouwen), voor de industrie en voor de landbouw. Dit is een taak voor de bovenlokale overheid (provincie en/of het Vlaams Gewest).
- Om het opzet van dwingende maatregelen te bewerkstelligen is een consequente handhaving noodzakelijk. Een gedegen handhaving op gemeentelijk niveau is niet haalbaar omdat deze besturen te dicht bij de burger staan.
- Het handhavingsbeleid op zich is ook aan herziening toe. Er zijn tussenstappen nodig om bewustwording te creëren. Men kan bv. beginnen met het weigeren van een vergunning i.p.v. boetes op te leggen bij het niet naleven van afspraken.

Verevening en groene fiscaliteit is noodzakelijk

Verevening en groene fiscaliteit zijn noodzakelijk om bovenstaande voorstellen/ideeën kans tot slagen te geven. Dit om de open ruimte ook open te houden en om bepaalde vergoedingen tegenover inspanningen van particulieren i.f.v. het fysisch systeem te stellen (bv. gronden laten overstromen om elders wateroverlast te voorkomen).

Om de open ruimte ook open te kunnen houden is het noodzakelijk dat de gemeentelijke financiering niet afhangt van de eigen gemeentelijke inkomsten voornamelijk door woningen en bedrijvigheid binnen de gemeentegrenzen. Gemeentes en/of regio's die instaan voor de opvang van woningen en bedrijvigheid zouden de eerder landelijke gemeentes met veel open ruimte (deels) moeten financieren opdat deze landelijke gemeentes hun landelijk karakter ook kunnen behouden en inzetten op het fysisch systeem en de beeldkwaliteit van het landschap. Zogenaamde 'verevening' is aan de orde.

Feedback

In een groep wordt er erkend dat de grootschaligheid van de landbouw een feit is. De natuurwaarden dienen echter ook grootschalig bekeken te worden, naast de grootschaligheid van de landbouw. Daarnaast moet men ook met de leefbaarheid van de dorpen rekening houden bij een grootschalige uitbouw van de landbouw. De passage van zware landbouwvoertuigen wordt vaak als problematisch ervaren.

Het gebruik van waterdoorlatende verhardingen om aan de waterproblematiek het hoofd te bieden is niets steeds even zinvol. De bodem van de Westhoek bestaat immers grotendeels uit klei, die weinig waterdoorlatend is.

Thema's waarover verder debat gewenst is

Leegstaande bebouwing in de open ruimte, wat zijn de potenties?

De Plaatsbepalers zijn het erover eens dat de beeldkwaliteit van bebouwing in de open ruimte een belangrijk aandachtspunt is. Deze beeldkwaliteit heeft voornamelijk betrekking op de inpassing van de bebouwing in het landschap. Voor bestaande bebouwing in de open ruimte, die leeg komt te staan, biedt de contractbenadering* mogelijkheden om de beeldkwaliteit te verhogen. In een contract tussen de particuliere eigenaar en de overheid kunnen hierover bepalingen worden opgenomen.

Landbouwactiviteiten moeten steeds voorrang krijgen op andere activiteiten in de bebouwing in de open ruimte. Welke andere functies in 'bebouwing' in de open ruimte een plaats kunnen krijgen, is voor de Plaatsbepalers niet duidelijk:

- Kunnen andere functies dan landbouw (wonen, bedrijvigheid, recreatie, ...) een plaats krijgen in de bebouwing in de open ruimte?
 - Welke functies?
 - Is dit overal mogelijk? Is dit afhankelijk van de ligging van deze bebouwing of net afhankelijk van de functie zelf (aard van de activiteiten en de impact daarvan op de omgeving)?
 - Moeten er specifieke randvoorwaarden gelden indien er andere functies worden toegelaten? We denken hierbij aan landschappelijke inkleding (groenaanplant, afbraak landschapsontsierende loods, materiaalgebruik bebouwing, ...)?

- Kunnen we in sommige gevallen tot de sloop van bebouwing overgaan en deze percelen terug aan de landbouw en/of natuur geven?
- Zo ja, moeten we deze sloop dan op andere plaatsen compenseren (bijvoorbeeld aansluitend op een woonkern)?

() De contractbenadering is een instrument in onderzoeksfase. Het komt erop neer dat een contract wordt afgesloten tussen de overheid en de eigenaar van een bepaald perceel met bebouwing. Hierin worden afspraken vastgelegd over de activiteiten die kunnen uitgeoefend worden op het perceel en in de daarop gevestigde bebouwing, zonder een bestemmingswijziging door te voeren. Dit kan gaan om wonen, bedrijvigheid, recreatie, enz. Het perceel en de bebouwing kan dan door middel van een contract van bepaalde duur een bepaalde functie herbergen. Randvoorwaarden inzake mobiliteitsimpact, landschappelijke inkleding e.d. zullen veelal deel uitmaken van het contract.*

Feedback

Dat de landbouw voorrang moet krijgen op andere activiteiten in de open ruimte is duidelijk. Welke andere activiteiten al dan niet kunnen toegelaten worden indien bepaalde bebouwing niet meer in gebruik wordt genomen door de landbouw is daarentegen niet duidelijk.

In sommige groepen stelt men dat bepaalde bedrijvigheid wel een plaats moet kunnen krijgen in de open ruimte, terwijl men in andere groepen enkel eengezinswoningen en hoevertoerisme als mogelijke andere functies ziet. Wat wel duidelijk is dat grootschalige bedrijvigheid niet wenselijk is.

In verschillende groepen worden er bepaalde randvoorwaarden naar voor geschoven bij het toelaten van andere activiteiten:

- *Geen bijkomende bebouwing toelaten (dus activiteiten moeten een plaats krijgen binnen bestaande bebouwing)*
- *Enkel activiteiten toelaten met beperkte mobiliteitsimpact*
- *Geen visuele hinder*
- *Geen milieuhinder (bv. zelf in waterzuivering voorzien)*
- *Geen hinder voor de landbouw*

In verschillende groepen wordt er aangehaald dat de context afhankelijk van de plek bepalend zal zijn. Er zal met andere woorden een afweging moeten gebeuren geval per geval. Maatwerk is hier aan de orde.

Hierbij wordt er ook gesteld dat de nabijheid van een dorpskern een belangrijke rol kan spelen in het al dan niet toelaten van bepaalde niet landbouw gerelateerde functies. Om dit maatwerk toe te laten is er een duidelijk kader nodig, waarin de hierboven opgesomde randvoorwaarden moeten worden meegenomen.

Niettegenstaande er wordt nagedacht over de activiteiten die eventueel een plaats zouden kunnen krijgen in leeggekomen bebouwing op het platteland en de daaraan te koppelen randvoorwaarden, wordt het gehele opzet toch in vraag gesteld. Andere functies dan landbouwactiviteiten toelaten in de open ruimte gaat namelijk in tegen het kernversterkend beleid. De vrees voor nog meer versnippering van de open ruimte wordt geuit. Deze vrees leeft voornamelijk door het feit dat men het moeilijk acht om de controle te bewaren. Wat bijvoorbeeld bij uitbreidingsvragen van de bedrijven? Verschillende groepen zien de 'contractbenadering' hier niet als efficiënt instrument. Men vreest voor een permanente dynamiek. Indien andere activiteiten worden toegelaten zal een degelijke handhaving moeten worden uitgebouwd.

De meeste groepen zijn het erover eens dat het slopen van de in onbruik geraakte bebouwing in de open ruimte een optie is, mits de eigenaar voldoende wordt vergoed. Een groep stelt voor hier pilotprojecten voor op te zetten. Men moet durven nadenken over verregaande ruiloperaties waardoor de ruimtelijke principes worden gegarandeerd, de niet-wenselijke dynamiek in het buitengebied wordt vermeden en er toch voldoende compensatie is voor de private eigenaar.

Krachtlijn 2: Kwalitatieve dorpen als troef voor de Westhoek

Waarover gingen 'de Plaatsbepalers' in debat?

De Westhoek is in grote mate gespaard gebleven van grootschalige verkavelingen en lintbebouwing. Dit is één van de redenen waarom onze regio wordt gekenmerkt door kwalitatieve (kleine) dorpen te midden van de kwalitatieve open ruimte. Om blijvend te voldoen aan de wooneisen van de huidige en toekomstige bevolking van de Westhoek gaan we op zoek naar woontypologieën die een gepast antwoord bieden.

Aan de Plaatsbepalers werd gevraagd of deze kleinschaligheid en de beeldkwaliteit van de dorpen een échte troef zijn voor de Westhoek:

- M.a.w. moeten we de eigenheid van de verschillende dorpen behouden en waar nodig versterken? Leggen we hierbij de focus op reconversie van bestaande gebouwen? Of kiezen we voor inbreidingsgerichte projecten? Is het op een kwalitatieve manier afwerken van de randen van kernen met een duidelijke link naar het omliggende landschap een betere oplossing?
- Bouwen we enkel nog binnen de bestaande bebouwde omgeving en laten we dus geen (grootschalige) verkavelingen meer toe in de open ruimte?
- Kunnen leegstaande landbouwbedrijven in of nabij de kern een andere invulling krijgen om het dorpsweefsel te versterken?

Een ander actueel thema dat werd voorgelegd aan de Plaatsbepalers is de leefbaarheid van de dorpen. Moeten we inzetten op de leefbaarheid van dorpen en op welke manier doen we dit?

- Kan een dorpspunt* het antwoord zijn op het leefbaarheidsprobleem? En welke invulling van dit dorpspunt is dan gewenst of haalbaar?

() Een dorpspunt is een fysieke plek in het dorp die bereikbaar is voor de dorpsbewoners (te voet of met de fiets). Naast een ontmoetingsplaats voor dorpsbewoners is het een plek waar verschillende diensten aangeboden worden (naast basisinkopen ook bv. een ophaalpunt voor bestellingen en/of een loketfunctie voor bepaalde gemeentelijke diensten). Het dorpspunt kan in bepaalde gevallen ook gekoppeld worden aan collectief vervoer om de dorpsbewoners op een vlotte manier naar stedelijke voorzieningen te brengen.*

Voorstellen waarvoor bij 'de Plaatsbepalers' een draagvlak bestaat

Gezamenlijke vaststellingen

De Plaatsbepalers van de regio Westhoek schuiven vier uitgangspunten naar voor:

- Focussen op de kwaliteiten van de dorpen: hierbij gaat het zowel over de kwaliteit van de bebouwde als de onbebouwde ruimte en de relatie met het omliggend landschap.
- Sociale interactie en sociale cohesie zijn bepalend voor de leefbaarheid van de dorpen. Een kwalitatieve publieke ruimte is hiervoor een belangrijke katalysator.
- De Westhoek is het aan zichzelf verplicht om bijzonder zorgzaam om te springen met de identiteit van elk Westhoekdorp. Hierbij vertrekken we vanuit de eigenheid van elke plek. Daarom kiezen de Plaatsbepalers voor een flexibel ruimtelijk beleid. De lokale dynamiek van een dorp moet binnen bepaalde krijtlijnen, bepaald door het fysisch systeem en de beeldkwaliteit, worden ondersteund en aangestuurd.
- Volgende de Plaatsbepalers moet de open ruimte zo veel als mogelijk open en onbebouwd blijven. Verdere lintbebouwing is uitgesloten.

Dorpsinbreiding komt voor uitbreiding

Het codewoord voor de dorpen in de regio Westhoek is inbreiding. Dit betekent dat de dorpen in de Westhoek niet de plek zijn om een grote bevolkingstoename op te vangen.

Een kwaliteitsinjectie in het veelal verouderde woonpatrimonium en het invullen van de nog ongebruikte ruimte in het bestaande dorpsweefsel zijn de kapstok bij inbreiding. De nog ongebruikte ruimte in het dorp zetten we multifunctioneel in afhankelijk van de noden van de plek (voor wonen, parkeren, groen, als ontmoetingsplek, ...).

Aan de verdichting koppelen de Plaatsbepalers duidelijke voorwaarden:

- We moeten eerst een duidelijk zicht hebben op de bevolkings- en woonprognoses voor de regio.
- De eigenheid van de dorpskernen moet behouden blijven.
- Verdichten betekent ook investeren in de kwaliteit van bestaande woningen.
- De betaalbaarheid van het woningaanbod mag niet uit het oog verloren worden.

Meergezinswoningen (appartementen) ontwikkelen is een verdichtingsstrategie die kansen biedt, voor zover de woontypologieën op schaal zijn van de bebouwde omgeving. Meergezinswoningen moeten niet het typische uitzicht van een appartementsblok hebben, maar kunnen binnen de bestaande woontypologie van een kern worden geïntegreerd. De eigenheid van de dorpskern moet behouden of zelfs versterkt worden. Maatwerk is het enige juiste antwoord om de beeldkwaliteit van een dorp te versterken.

Uitbreiden als het niet anders kan

Uitbreiding van de dorpen in de Westhoek zien de Plaatsbepalers als een tweede stap. We kunnen pas spreken over uitbreiding nadat we een duidelijk zicht hebben op de bevolkings- en woonprognoses voor de regio. De eigenheid van de dorpskernen moet ook bij uitbreidingsgerichte projecten behouden blijven. Het credo blijft: zo weinig mogelijk open ruimte aansnijden.

De wenselijkheid om alle/bepaalde woon(uitbreidings)gebieden te ontwikkelen, moet grondig geëvalueerd worden. De Plaatsbepalers schuiven bij een mogelijke ontwikkeling van deze extra woongebieden een aantal criteria naar voor:

- De bereikbaarheid van deze woongebieden;
- De nabijheid van collectief vervoer;
- De nabijheid van tewerkstelling;
- De nabijheid van (zorg)voorzieningen;

- Het al dan niet beschikken over de nodige kritische massa van een dorp (en de omgeving). De grootte van deze kritische massa is afhankelijk van de problematiek (wonen, werken, zorgverlening) en kan in de toekomst beïnvloed worden door technologische ontwikkelingen (bv. digitale zorgvoorzieningen zodat mensen langer op een bepaalde plek kunnen wonen zonder de fysieke hulp van de zorgverstreker, hierdoor verkleint de kritische massa voor zorg).

Verevening noodzakelijk

Zonder verevening, waarbij verschillende gemeenten de kosten en baten van woon- en bedrijfsontwikkelingen delen, is het onhaalbaar voor landelijke gemeenten om niet te streven naar extra woningen en bedrijvigheid (financiële draagkracht van gemeenten). Het mogelijk maken van verevening is dus de eerste noodzakelijke stap die moet gezet worden.

Potentieel van leegstaande landbouwgebouwen in of nabij dorpskernen

De Plaatsbepalers geven aan dat het 'aanbod' van dergelijke landbouwzetels heel beperkt is. Als deze gebouwen in of aansluitend op dorpskernen vrijkomen dan kunnen woningen en andere activiteiten (werken en diensten) er een plaats krijgen, zolang ze niet hinderlijk zijn voor omwonenden.

Ook hier is maatwerk het codewoord:

- Kern per kern bekijken.
- Randvoorwaarden opleggen zodat de (beeld)kwaliteit van de omgeving geaccentueerd wordt.

Werk maken van sociale cohesie

Sociale cohesie in de Westhoekdorpen is een belangrijkste aandachtspunt:

- Een stijgend aantal dorpsbewoners leidt niet per definitie tot extra sociale cohesie tussen de dorpsbewoners.
- Een sociale mix kan de sociale cohesie wel versterken.
- KMO's, verweven in het dorpsweefsel, beschikken over potenties om de sociale cohesie te versterken.
- Kwalitatieve publieke ruimte is een katalysator van sociale interactie en cohesie.

Minder stringente voorschriften

Los van het feit of het nu om inbreiding of uitbreiding van het dorp gaat, merken de Plaatsbepalers op dat we creatief moeten zijn en los durven denken van veelal te stringente voorschriften uit ruimtelijke uitvoeringsplannen (RUP's), bijzondere plannen van aanleg (BPA's) en/of verkavelingen. De lokale dynamiek van een dorp moet begrepen worden en de eigenheid van het dorp zal steeds als belangrijkste randvoorwaarde voorop staan.

Thema's waarover verder debat gewenst is

Onduidelijkheid over de rol van het dorpspunt: focus op mobiliteit of focus op de versterking van de socio-economische rol van het voorzieningsapparaat?

Een dorpspunt hoeft niet per definitie gekoppeld te worden aan het mobiliteitsvraagstuk. Momenteel is er voor de overgrote meerderheid van de Westhoekbevolking ook geen probleem inzake mobiliteit. De meerderheid beschikt over een personenwagen waardoor men overal op een vlotte manier geraakt. Er is op dit moment geen écht alternatief voor de personenwagen (zie verder bij krachtlijn 3).

De vragen die ons nog resten inzake de oprichting van dorpspunten zijn:

- In welke dorpen biedt een dorpspunt potenties? In dorpen waar alle voorzieningen zijn verdwenen kan een dorpspunt het middel zijn om de dorpskern te doen heropleven. Anderzijds merken Plaatsbepalers op dat een dorpspunt best gekoppeld wordt aan een bestaande voorziening i.f.v. het economische rendabel houden en het multifunctioneel maken van deze voorziening.
- Positie van een dorpspunt ten opzichte van de stad: verschillende Plaatsbepalers merken op dat de afstand tussen dorpen en Westhoeksteden meestal beperkt is. Dorpsbewoners trekken in dit geval naar de stedelijke voorzieningen, waardoor het dorpspunt overbodig is.

- Welke kritische massa (aantal dorpsbewoners, aantal bewoners in de omgeving, mate van passage, ...) is nodig om een dorpspunt rendabel te maken?
- Welke functies kunnen dorpspunten opnemen?
- Volgens bovenstaande redenering is een dorpspunt enkel een oplossing voor dorpsbewoners met beperkte mobiliteitsmogelijkheden. Kan een dorpspunt echter niet meer zijn dan louter een vervanging van de stedelijke voorzieningen en/of een opstap voor collectief vervoer? Versterkt een dorpspunt niet net de sociale interactie en sociale cohesie in een dorp?
- Hoe dan ook is het voor alle Plaatsbepalers duidelijk dat er voor het opzetten van dorpspunten maatwerk nodig is. Inspelen op de lokale dynamiek én de plaatselijke noden staan voorop.

Feedback

In alle groepen is er weinig tot geen geloof in het concept 'dorpspunt' als vervanging van de voorzieningen in de dorpen en/of als antwoord op de mobiliteitsproblematiek. Men is van oordeel dat bepaalde voorzieningen er enkel zullen komen indien er economisch rendabele opportuniteiten worden gedetecteerd door private ondernemers. Het heeft geen zin om hier als overheid in tussen te komen. Dorpspunten uitrollen in dorpen waar reeds vele of alle voorzieningen zijn weggetrokken heeft geen enkele zin.

In twee debatgroepen ziet men dan weer wel potenties in een mobiel dorpspunt waardoor meerdere dorpen op één dag kunnen worden aangedaan. Dit mobiel dorpspunt kan eventueel gecombineerd worden met thuislevering van bepaalde producten en/of diensten. Er wordt vooral gedacht aan diensten door de overheid en in de sociale sector. Er wordt hierbij o.a. verwezen naar het bestaande initiatief 'Nestor', dat doelgroepgericht is. Dit bestaande project is goede vertrekbasis en kan verder versterkt worden. De overheid moet in geval er interesse is van de commerciële sector om in dit verhaal mee te stappen, dit mee ondersteunen.

In verschillende groepen wordt er gesteld dat de nadruk dient te worden gelegd op sociale interactie en sociale cohesie binnen de dorpen. Eerder dan te investeren in een dorpspunt is het veel belangrijker om de sociale netwerken binnen het dorp te versterken. Waar de sociale cohesie sterk is kan heel veel informeel geregeld worden (boodschappen, vervoer, ...). Daarom dient er volop ingezet te worden op ontmoetingsplaatsen. Ontmoetingsruimten worden gezien als hefboom om de sociale cohesie in het dorp te versterken. Van hieruit kunnen spontaan dingen ontstaan.

Tot slot wordt er ook nog gesteld door twee groepen dat men niet zal kunnen investeren in elk dorp. Er zullen keuzes moeten worden gemaakt.

Krachtlijn 3: Mobiliteit op een slimme en duurzame manier uitbouwen en versterken

Waarover gingen 'de Plaatsbepalers' in debat?

Omwille van het zwak uitgebouwd openbaar vervoer en de vele klein dorpen in de open ruimte (grote afstanden) is de Westhoek in hoge mate afhankelijk van de eigen personenwagen om zich te verplaatsen. Echte alternatieven voor de wagen zijn er niet.

Aan de Plaatsbepalers werd gevraagd hoe de dorpen in de Westhoek op een duurzame en efficiënte manier kunnen verbonden worden met de stedelijke voorzieningen?

- Zetten we in op een efficiënter openbaar vervoer door de bestaande buslijnen te vervangen door snelbussen die de Westhoek doorkruisen?
- Doen we dit met snelbussen op de steenwegen tussen de vier Westhoeksteden? Of snelbussen op andere steenwegen?

- Op welke manier kunnen de dorpsbewoners op een vlotte manier aan een halte van deze snelbus geraken en/of rechtstreeks in de stad? Kunnen de dorpspunten hier een rol in spelen?
- Is er nood aan een goed uitgebouwd functioneel fietsnetwerk met fietssnelwegen?
- Kunnen we andere systemen van collectief vervoer in de Westhoek opzetten (bv. autodelen)?

Voorstellen waarvoor bij 'de Plaatsbepalers' een draagvlak bestaat

Is er wel een mobiliteitsprobleem in de Westhoek?

De Plaatsbepalers van de regio Westhoek geven aan dat de regio (op dit moment) geen echt mobiliteitsprobleem heeft. We beschikken in de Westhoek over vlotte verbindingen (geen congestie) voor de personenwagens.

De keuze van de woonplek van Westhoekers is weinig of niet gerelateerd aan de mobiliteitsproblematiek. De trend dat steeds meer mensen in steden of langs mobiliteitsassen gaan wonen gaat veel minder op voor de Westhoek. Dit kunnen we toeschrijven aan het feit dat de meeste Westhoekers één of twee wagens bezitten. Bij de keuze van een woonlocatie zijn de factoren prijs, charme, rust, nabijheid van familie, ... belangrijker dan de nabijheid van allerlei voorzieningen.

Maar instroom van personen met een mobiliteitsbeperkingen (om welke reden dan ook) in de kleine dorpen en in het buitengebied werkt een toekomstig mobiliteitsprobleem in de hand. Er zijn alternatieven nodig, enerzijds voor specifieke doelgroepen (personen met mobiliteitsbeperking) en anderzijds als duurzame variant van de personenwagen. Want wat als het kostenplaatje voor het individueel autogebruik drastisch de hoogte ingaat (prijs fossiele brandstof, kilometerheffing...)? Dan wordt nabijheid van werken-wonen essentieel.

De Plaatsbepalers van de Westhoek stellen een pakket maatregelen voor om een ommezwaai in ons mobiliteitsgedrag op gang te trekken:

- Snelbuslijnen op vrije busbanen met gestuurde verkeerslichten.
- Fietssnelwegen en een fijnmazig functioneel fietsnetwerk als veilige verbinding tussen dorpen en fietssnelwegen.
- De uitwerking van een digitaal platform dat de mobiliteitsvraag en het aanbod op elkaar afstemt. Prijszetting en afspraken zijn hierbij van belang. Dit digitaal platform zal de toegankelijkheid van de verschillende vormen van mobiliteitsaanbod verhogen en is de katalysator voor andere vormen van mobiliteit (vrijwilligersvervoer, autodelen, ...).

Feedback

Men is akkoord dat er voor het overgrote gedeelte van de bevolking van de Westhoek geen sprake is van een mobiliteitsprobleem. Dit is echter te wijten aan het feit dat men veelal over een eigen wagen beschikt. Een groep haalt ook aan dat het bestaan van de belbus er deels voor zorgt dat er van geen mobiliteitsprobleem kan gesproken worden. De meerderheid van de groepen stelt daarentegen dat een fijnmazig openbaar vervoer in de Westhoek geen oplossing biedt omwille van de dunne bevolking en de verspreide bebouwing.

Er zijn groepen die geloven in de potenties van snelbussen tussen de steden in de Westhoek en de steden daarbuiten als alternatief voor een tweede wagen. Aandacht dient hierbij uit te gaan naar de afstemming tussen bus en trein. Andere groepen stellen dan weer dat de verbinding tussen de steden en de omliggende dorpen prioriteit verdienen. Er is met andere woorden geen duidelijkheid op welke manier het openbaar vervoer dient uitgebouwd te worden.

De meerderheid van de groepen zien in de (elektrische) fiets de meeste potenties als alternatief voor de wagen. De veiligheid van de fietspaden moet hierbij worden aangepakt om het gebruik van de fietsinfrastructuur te promoten. Veilige fietspaden, die verschillende dorpen verbinden en aantakken op fietssnelwegen die de kortste route tussen de steden volgen, zijn prioritair.

Thema's waarover verder debat gewenst is

Mobiliteit: de toekomstige 'achillespees' van de Westhoek?

Een alternatief uitdenken voor de bewoners van de Westhoek, die bijna al hun verplaatsingen met de personenwagen doen, is een moeilijke opgave. Er wordt vooral gezocht naar antwoorden via de klassieke (collectieve) vervoersconcepten. We zoeken naar oplossingen om de minderheid (mensen met mobiliteitsbeperkingen) van mobiliteit te voorzien en tegelijkertijd naar een duurzaam alternatief die de personenwagen (onze tweede gezinswagen?) kan vervangen.

Hebben we echter geen nood aan een vernieuwd, groot (mobiliteits)project voor de hele Westhoek? En is dit op schaal van de Westhoek wel haalbaar?

- Zijn er in de Westhoek voldoende inwoners om de nodige 'kritische massa' te hebben om vernieuwende mobiliteitsideeën op de rails te zetten?
- Of wonen we te verspreid om vernieuwende mobiliteitsideeën in te voeren?

Feedback

Innovatieve ideeën om de Westhoek een alternatief te bieden voor de wagen bestaan reeds. Bestaande projecten zoals 'Nestor' en 'Minder Mobielen Centrale' (vrijwilligersvervoer, autodelen) worden gezien als de oplossing. Problematisch is het feit dat deze verschillende projecten niet steeds goed gekend zijn. Er is dus nood aan een digitaal platform, waardoor vraag en aanbod beter op elkaar kan worden afgestemd. De overheid moet kansen geven aan privé-initiatieven om hiaten in het bestaande netwerk op te vullen.

Drie groepen stellen dat er een mentaliteitswijziging nodig is. Men zou in principe de woonplek moeten kiezen in functie van de nabijheid van de noodzakelijke voorzieningen. Een groep haalt zelfs aan dat er instrumenten zouden moeten ontwikkeld worden om verhuisbewegingen (van senioren) richting stad te faciliteren.

Krachtlijn 4: Stedelijke netwerken op maat van de Westhoek

Waarover gingen 'de Plaatsbepalers' in debat?

Het debat rond deze krachtlijn focust op de vier Westhoeksteden Veurne, Diksmuide, Poperinge en Ieper en de rol die ze (kunnen) opnemen als plek voor stedelijke voorzieningen ten behoeve van stadsbewoners én plattelandsbewoners.

We vertrekken hierbij van de vaststelling dat we twee stedelijke netwerken kunnen onderscheiden: Enerzijds Veurne als stad langs de E40 met de stedelijke kustband De Panne-Koksijde-Nieuwpoort en anderzijds Ieper- Poperinge verbonden via de weg en het spoor.

De hoofdvraag op de debattafel was of er binnen deze twee stedelijke netwerken naar samenwerking moet worden gezocht en welke rol de mobiliteit hierbij speelt. M.a.w. kunnen we, door de bereikbaarheid van plekken binnen de stedelijke netwerken te verhogen, ervoor zorgen dat er meer samenwerking ontstaat? En dat dus niet elke voorziening een plek moet krijgen binnen elke stad? En welke rol wordt aan Diksmuide toegekend in het 'systeem' van stedelijke netwerken?

Voorstellen waarvoor bij 'de Plaatsbepalers' een draagvlak bestaat

Samenwerking tussen steden onderling en tussen de stad en de omliggende dorpen is een mobiliteitskwestie

- Bij de Plaatsbepalers is er een 'sluimerend' geloof in samenwerking en/of een intergemeentelijk model. Niet elk dorp of elke stad kan immers alle voorzieningen hebben.
- Maar:
 - We moeten eerst werk maken van de onderlinge bereikbaarheid van deze steden.
 - Er is geen nood aan 'geforceerde' samenwerking.
 - Complementariteit kan enkel slagen als er sprake is van een win-win.
 - En ten slotte wordt ook opgemerkt dat er in eerste instantie moet gezocht worden naar de complementariteit tussen de stad en haar omliggende dorpen. De vier Westhoeksteden nemen elk een verzorgende rol op naar hun ommeland.
- In de workshops kwam ook naar voor dat er moet gedacht worden aan verbindingen met de steden (net) buiten de Westhoek. Ook Westhoekers maken immers intensief 'gebruik' van allerlei voorzieningen van de steden Rijsel, Kortrijk, Roeselare, Oostende en Brugge.

- In het stedelijk netwerk Veurne-Kust is de complementariteit al een realiteit.
- In de zogenaamde 'zachte' sectoren (zoals cultuur en zorg) is complementariteit al volop aan de orde.
- Complementariteit rond economische thema's (zoals realisatie van een gezamenlijk bedrijventerrein of woonzone) is minder evident. Om dit mogelijk te maken zullen belangrijke stappen moeten gezet worden om de zogenaamde 'verevening' daadwerkelijk vorm te geven.

Verevening noodzakelijk

Zonder verevening, waarbij verschillende gemeentes de kosten en baten van woon- en bedrijfsontwikkelingen delen, zullen de afzonderlijke gemeentes blijven streven naar extra woningen en bedrijvigheid als middel om extra financiële middelen te genereren. Verevening is met andere woorden noodzakelijk om samenwerking rond economische thema's mogelijk te maken.

Krachtlijn 5: De Westhoek als energielandschap

Waarover gingen 'de Plaatsbepalers' in debat?

Een laatste krachtlijn voor de Westhoek behandelde de rol die de regio kan opnemen in de energievoorziening, net omwille van de vele open ruimte die er is.

- Kiezen we voor energievoorziening voor de eigen bevolking op lokaal niveau (perceel, wijk, dorp, stad) of op regionale schaal (de hele Westhoek)?
- Kan de Westhoek zich als energieproducent op (inter)nationale schaal waarmaken?
- Welke energievoorziening hebben we dan voor ogen? Wind- en zonneenergie? Of ook mogelijkheden die specifiek gelinkt zijn aan de open ruimte en waar de landbouw een belangrijke rol kan opnemen (korte omloophout, energiegewassen, energie uit mest)?

Voorstellen waarvoor bij 'de Plaatsbepalers' een draagvlak bestaat

Gezamenlijke vaststellingen

- De regio Westhoek heeft volgens de Plaatsbepalers een groot potentieel om energieprojecten op te zetten: dun bevolkt, veel open ruimte en veel wind.
- De coöperatieve aanpak van energieprojecten is de (enige) manier om het noodzakelijke lokale draagvlak te bekomen. Op deze manier worden de opbrengsten van de projecten ook in de regio gehouden.

Vraag en aanbod koppelen

Vooraleer wordt nagedacht over nieuwe energieprojecten in de Westhoek moet de energiebehoefte in kaart worden gebracht (zowel de lokale behoefte als deze van de volledige regio).

Opslag en transport

De opslag van energie is een probleem. Bij een overschot aan energie moet dit kunnen getransporteerd worden naar andere regio's. Noord-Frankrijk wordt gezien als potentiële afnemer van Westhoekenergie.

Opportunities aangrijpen

De realisatie van energieprojecten wordt best niet als een alleenstaand project bekeken. Zo kan bijvoorbeeld een dorpskernvernieuwing een uitgelezen moment zijn om in een lokale gemeenschap na te denken over een (lokaal) energieproject.

Korte-omloophout*

Er is nood aan cijfermateriaal: we moeten de potentiële energieopbrengst van korte-omloophout bepalen om te kunnen oordelen of er potenties zijn voor de gehele Westhoek.

Een bovenlokaal beheer van korte omloophoutprojecten is gewenst.

Energiegewassen

In de Westhoek is er potentieel voor energiegewassen, maar hiervoor mogen geen goede landbouwgronden ingeschakeld worden.

Zonne-energie

Het kan niet de bedoeling zijn om gronden op te offeren aan energieproductie via de zon. De grond moet ook een ander gebruik kennen. Met andere woorden: zonnepanelen op daken kunnen, zonnepanelen op akkers niet.

() Korte-omloophout: aanplant van snelgroeiende houtsoorten (bv. wilg of populier) met als doel om de x aantal jaar te worden gesnoeid en versnipperd om aan energieproductie te doen.*

Feedback

Er is niet overal evenveel draagvlak om windturbines in de Westhoek te plaatsen.

Sommigen stellen dat deze beter op zee kunnen worden geplaatst.

Daarentegen wordt er wel gesteld dat het plaatsen van windturbines op het land de mensen aanzet tot reflectie over hun energieverbruik. Windmolens beschikken dus over de potentie om sensibiliserend te werken.

Om het draagvlak te genereren is een coöperatieve aanpak vereist. De overheid zou zelf coöperaties kunnen opzetten inzake energie, zodat de lokale gemeenschap mee kan profiteren. Dit moet steeds op grote schaal bekeken worden.

Thema's waarover verder debat gewenst is

Grote windmolens bundelen of langs lijninfrastructuur?

De Plaatsbepalers vragen zich af of het niet beter is om een bepaalde plek of plekken uit te kiezen om een grootschalig windmolenpark te voorzien zodat enkel daar windmolens dominant aanwezig zijn. Dit als alternatief voor windmolens langs lijninfrastructuren die verschillende landschappen doorkruisen.

Verder wordt opgemerkt dat:

- Het provinciaal kader aan herziening toe is.
- De huidige regelgeving voor problemen inzake haalbaarheid van windmolenprojecten zorgt (o.m. de minimale afstand van 250 m van woningen, inclusief exploitatiewoningen).

Bijkomend stelt men zich de vraag of we we als regio ervoor moeten opteren om zelfvoorzienend te zijn of ook energiewensen te exporteren naar andere regio's?

Niet weerhouden voorstellen/ideeën

Biogas uit grootschalige vergisting (op dit moment) niet aan de orde

- De huidige regelgeving is niet doeltreffend.
- Een neutrale nutriëntencyclus is noodzakelijk.
- De kleinschalige vergisting op bedrijfsniveau is wel haalbaar.

Feedback

Het grootste gedeelte van de debatgroepen is de mening toegedaan dat het beter is om windturbines te bundelen dan deze te voorzien langs lijninfrastructuur.

Argumenten pro:

- Bundeling zorgt ervoor dat andere landschappen gevrijwaard blijven
- Technische voordelen

Argumenten contra:

- Sterkere verstoring van het landschap bij bundeling van windturbines

Door bepaalde groepen worden er voorwaarden geformuleerd bij de inplanting van windturbines in de Westhoek:

- Nieuwe windmolenparken moeten coöperatief opgericht en beheerd worden.
- De impact van windturbines mag niet onderschat worden. Dat moet telkens afgewogen worden tegenover het rendement.
- Windturbines steeds zo ver mogelijk van de dorpen.

Bepaalde groepen schuiven enkele locaties naar voor:

- Kan ook gebundeld op 3 tot 4 plaatsen, bv. Ieper en Poperinge verder uitbouwen.
- Bij een groep wordt ook de Moeren als locatie naar voor geschoven.

Twee groepen hebben ook uitspraken gedaan over kleine windturbines. Beide groepen stellen hierbij dat het zou moeten toegelaten worden om aan landbouwbedrijven kleine windturbines te plaatsen. Ook hier dient de nodige aandacht uit te gaan naar eventuele hinder (visueel, slagschaduw).